

М.В. Ковалів

кандидат юридичних наук, доцент,
Львівський державний університет внутрішніх справ,

В.В. Логін

кандидат наук з державного управління,
ГУМВС України у Львівській області

ОРГАНИ ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ ЯК СУБ'ЄКТИ ПРОТИДІЇ ПРАВОПОРУШЕННЯМ, ВЧИНЕНИМ НА ЗАЛІЗНИЧНОМУ ТРАНСПОРТІ

У статті розглядається діяльність органів залізничного транспорту щодо протидії правопорушенням на залізничному транспорті. Розкривається суть координації діяльності органів залізничного транспорту та правоохоронних органів у сфері протидії правопорушенням.

Ключові слова: протидія правопорушенням, органи залізничного транспорту, координація, організація.

В статье рассматривается деятельность органов железнодорожного транспорта относительно противодействия правонарушениям на железнодорожном транспорте. Раскрывается сущность координации деятельности органов железнодорожного транспорта и правоохранительных органов в сфере противодействия правонарушениям.

Ключевые слова: противодействие правонарушениям, органы железнодорожного транспорта, координация, организация.

In the article activity of organs of railway transport is examined in relation to counteraction offence on a railway transport. Opens up co-ordination of activity of organs of railway transport and law enforcement authorities in the field of counteraction offence.

Keywords: counteraction, organs of railway transport, co-ordination, organization, offence.

Постановка проблеми. Органи залізничного транспорту включають різні служби й підрозділи, котрі як елементи однієї системи взаємопов'язані між собою, а їх функціонування спрямоване на досягнення єдиної мети – безпеки залізничної транспортної системи. Водночас на кожну службу та підрозділ залізничного транспорту покладено конкретні завдання, що реалізуються відповідними методами в специфічних умовах функціонування.

Пріоритетним напрямом роботи з підвищення ефективності діяльності українського залізничного транспорту виступає організація ефективної протидії правопорушенням, що вчиняються на залізниці.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. На думку дослідників діяльності органів залізничного транспорту В. Л. Грохольського, В. М. Платіки, С. В. Продайка, В. Є. Соломка, реалізація протидії правопорушенням, що вчиняються на залізничному транспорті, протягом багатьох років залишається гострою проблемою з таких причин:

1) по-перше, недостатньою є теоретична розробленість проблеми протидії правопорушенням, що вчиняються на залізничному транспорті;

2) по-друге, організація протидії правопорушенням, що вчиняються на залізничному транспорті, ще є надто громіздкою. Численні ланки управління дублюють одна одну. Це вимагає здійснення низки заходів щодо чіткого розмежування й забезпечення раціонального співвідношення функцій Міністерства інфраструктури України та підпорядкованих йому органів (підрозділів) [1, с. 97].

Метою статті є розгляд питань діяльності органів залізничного транспорту як суб'єкта протидії правопорушенням, що вчиняються на залізничному транспорті.

Виклад основного матеріалу. Реформування залізничного транспорту, збільшення в структурі залізничних перевезень долі транзиту вантажів та приміських пасажирських перевезень, впровадження новітніх технологій щодо надання транспортних послуг вимагає від суб'єктів протидії правопорушенням, що вчиняються на залізничному транспорті, нових підходів до організації діяльності у вказаній сфері.

Зовнішнє відображення протидії правопорушенням, що вчиняються на залізничному транспорті, у службовій діяльності органів залізничного транспорту виявляється у формах, що мають особливості свого прояву.

У наукових джерелах з теорії адміністративної діяльності поширеною є думка щодо об'єднання існуючих форм діяльності в чотирьох умовних блоках. Це:

1) обмін інформацією;

- 2) спільна розробка рішень;
- 3) реалізація розроблених рішень (при настанні певних строків та виникненні відповідних ситуацій);
- 4) проведення узгоджених заходів, не передбачених письмовими рішеннями.

Отже, діяльність органів залізничного транспорту щодо протидії правопорушенням, що вчиняються на залізничному транспорті, – це спільна, узгоджена діяльність конкретних виконавців, служб і підрозділів.

Забезпечення протидії правопорушенням, що вчиняються на залізниці, вимагає скоординованих дій органів залізничного транспорту, залучених до виконання даної функції. Управління повинно забезпечувати високу ефективність дій на підставі раціональної розстановки сил і засобів, комплексного їх використання, своєчасного маневрування й активної діяльності представників служби на об'єктах вантажної та пасажирської інфраструктури, підтримання постійної готовності до виконання завдань, що можуть раптово виникати при зміні оперативної обстановки в особливих випадках чи за надзвичайних обставин.

Керівники органів залізничного транспорту повинні організовувати комплексне використання всіх сил і засобів підприємств, установ, їх взаємодію, затверджувати заходи протидії, своєчасно проводити маневрування силами та засобами в масштабі залізничного вузла, дирекції залізничних перевезень, залізниці з урахуванням змін в оперативній обстановці [2].

В умовах зменшення чисельності органів внутрішніх справ заходи із протидії правопорушенням, що вчиняються на залізничному транспорті, профілактика злочинів та координація цієї діяльності потребують значного поліпшення. Важливе місце в протидії правопорушенням, що вчиняються на залізничному транспорті, відводиться місцевим державним органам влади, що є одним із напрямів вдосконалення територіальної організації влади [3, с. 50–51; 4, с. 10–11].

На думку М. М. Ключова, сучасна динаміка розвитку суспільних відносин у зазначеній частині транспортного комплексу породжує ряд серйозних протиріч у теорії і практиці правоохоронної діяльності.

По-перше, за останнє десятиліття транспортний комплекс як об'єкт правоохорони зазнав суттєвих змін. Зокрема, монополізація транспортної галузі супроводжується, з одного боку, структурно-економічними перетвореннями, активним поновленням законодавства, розширенням недержавного сектора перевезень, з другого боку – ослабленням механізмів державного регулювання, контролю й нагляду, черговим переділом власності, криміналізацією прибуткових сфер ринку транспортних послуг і іншими негативними явищами.

По-друге, практика показує, що правопорушники швидше пристосовуються до змін, що відбуваються в транспортному комплексі, ніж органи протидії правопорушенням (органи внутрішніх справ на транспорті, відомча воєнізована охорона на залізничному транспорті), які, на жаль, в останні роки розвиваються безсистемно під впливом тимчасових і випадкових факторів, на основі фрагментарного знання про керовані об'єкти. Тепер, на тлі стрімких змін у транспортному комплексі, недооцінка зростання кримінального професіоналізму обернулася для органів протидії певним застоєм, що негативно позначився на результатах забезпечення правопорядку. По суті, органи внутрішніх справ на транспорті та органи залізничного транспорту виявилися не цілком готовими до ефективної протидії злочинам і адміністративним правопорушенням у нових умовах, тому що правова, організаційна й ресурсна база їх функціонування тривалий час ґрунтувалася на дещо інших економічних, соціальних і ідеологічних реаліях.

По-третє, виробляючи й систематизуючи теоретичні знання про органи залізничного транспорту, на які відповідно до законодавства України покладається завдання щодо протидії правопорушенням, які вчиняються на транспорті, й управлінські відносини з їх участю, правова наука охоплює лише «сьогоднішню» або «вчорашню» їхню діяльність. Натомість не виправдано припинюється значення випереджального відображення й прогнозування впливів зовнішнього середовища, а також теоретичного моделювання адекватних реакцій на них.

По-четверте, в Україні відсутнє спеціальне транспортне законодавство. Чинні на окремих видах транспорту устави й правила застаріли й багато в чому суперечать новому законодавству. Не сформувалася правова основа системи державного регулювання транспортної діяльності, що дозволяла б створити цивілізований транспортний ринок і захистити інтереси як перевізника, так і будь-якої фізичної або юридичної особи, які вирішили скористатися послугами транспорту. В умовах монополізації транспорту чинне законодавство недостатньо чітко розмежує повноваження у сфері транспортної діяльності між органами державної влади, органами місцевого самоврядування й господарюючими суб'єктами [5, с. 3–5].

Сьогодні в науковій літературі по-різному розкривають зміст протидії правопорушенням, що вчиняються на залізничному транспорті, органами залізничного транспорту. А. М. Волощук, А. А. Анасенков, С. О. Баранов, В. С. Бутенко, Є. В. Поляков, О. І. Ульянов у науково-практичному посібнику «Адміністративно-правові заходи протидії правопорушенням, що вчиняються на залізничному транспорті» [6] під протидією правопорушенням на залізничному транспорті розуміють особливі тактичні прийоми організації роботи з охорони громадського порядку та громадської безпеки на об'єктах обслуговування транспорту, особливості організації роботи із запобігання правопорушенням на транспорті, а також взаємодію органів внутрішніх справ на транспорті з іншими правоохоронними органами та адміністрацією транспортних підприємств і громадськістю в забезпеченні правопорядку.

Розглядаючи протидію правопорушенням, що вчиняються на залізничному транспорті, як систему певного рівня узагальнення, ми неминуче стикаємося з її підрівнями, тісно пов'язаними з певним видом технологічної діяльності органів залізничного транспорту.

Специфіка організації діяльності залізничного транспорту зумовлює відповідний склад суб'єктів протидії правопорушенням, що вчиняються на залізничному транспорті.

До першої групи доцільно віднести посадових осіб органів залізничного транспорту, які мають адміністративно-юрисдикційні повноваження.

Зі змісту ст. 224 «Органи залізничного транспорту» та ст. 255 «Особи, які мають право складати протоколи про адміністративні правопорушення» КУпАП можна зробити висновки, що адміністративно-юрисдикційні повноваження мають:

- 1) начальники станцій та їх заступники;
- 2) начальники локомотивних та вагонних депо;
- 3) начальники пасажирських поїздів, механіки-бригадири пасажирських поїздів, контролери-ревізори пасажирських поїздів, ревізори-інструктори пасажирських поїздів, ревізори по контролю доходів;
- 4) дорожні майстри, начальники дистанцій колії, начальники дистанцій сигналізації та зв'язку;
- 5) предстанники відомчої воєнізованої охорони.

До другої групи суб'єктів протидії правопорушенням, що вчиняються на залізничному транспорті, можна віднести представників (посадових осіб) апарату безпеки руху поїздів, комерційної роботи та маркетингу, будівництва та експлуатації цивільних споруд, міжнародних сполучень, енергопостачання, матеріально-технічного та інформаційного забезпечення, служб руху, бухгалтерського обліку та фінансів, водопостачання, стандартизації та технічних вимірювань, безпеки праці, господарської, лікарсько-санітарної, які відповідно до Закону України «Про залізничний транспорт» повинні сприяти забезпеченню правопорядку на об'єктах залізничного транспорту та безпеці руху поїздів.

До третьої групи входять представники спеціалізованих установ – санітарно-епідеміологічної служби, фіто-санітарного та ветеринарного контролю, діяльність яких направлена на забезпечення нормальних умов функціонування та виконання контрольних функцій у зовнішньоекономічному вантажному та пасажирському сполученні.

Розглядаючи адміністративно-юрисдикційні повноваження в поєднанні із функціональними обов'язками посадових осіб залізниці, можна зробити висновок, що у сфері пасажирських перевезень питання протидії правопорушенням, що вчиняються на залізничному транспорті, покладено на найбільшу кількість працівників транспорту. Це начальники станцій та їх заступники, начальники локомотивних (вагонних) депо, начальники пасажирських поїздів (механіки-бригадири пасажирських поїздів), контролери-ревізори пасажирських поїздів, ревізори-інструктори пасажирських поїздів, ревізори по контролю доходів.

Що стосується сфери вантажних перевезень, то кількість посадових осіб, які здійснюють протидію, дещо менша. Це – начальники станцій та їх заступники, співробітники відомчої воєнізованої охорони.

Проблема організації протидії правопорушенням, що вчиняються на залізничному транспорті, за своїм змістом складна, багатопланова й пронизує майже всі аспекти діяльності органів залізничного транспорту. Системність правового регулювання, що передбачає всесторонню регламентацію розглянутих питань, при створенні єдиного нормативного акту може призвести до створення документа, значного за обсягом. Однак він не лише сконцентрує в собі всі питання, що стосуються протидії правопорушенням, що вчиняються на залізничному транспорті, але й надасть їй нормативно-визначеного характеру.

Необхідність регламентації протидії правопорушенням, що вчиняються на залізничному транспорті, з боку органів залізничного транспорту зумовлена також своєрідною організацією управління у сфері залізничних перевезень, адже нерідко численні ланки управління просто дублюють одна одну. Існуюча структура управління залізничним транспортом, стан виробничо-технічної бази залізниць і технологічний рівень організації перевезень за багатьма параметрами не відповідають зростаючим потребам суспільства та європейським стандартам якості надання транспортних послуг, не сприяють підвищенню ефективності функціонування галузі.

Висновки. Аналізуючи існуючу систему організації протидії правопорушенням, що вчиняються на залізничному транспорті, можна зробити висновок щодо необхідності здійснення низки заходів, спрямованих на чітке розмежування та забезпечення раціонального співвідношення функцій органів залізничного транспорту, які наділені адміністративно-юрисдикційними повноваженнями, та іншими службами залізниць, що у свою чергу буде сприяти налагодженню організаційної єдності та керованості системою. Це особливо важливо в плані забезпечення протидії правопорушенням, що вчиняються на залізничному транспорті на станціях, які не віднесені до категорій, особливо на тих, що розташовані в сільській місцевості.

Література

1. *Організаційно-правові засади боротьби з крадіжками вантажів на об'єктах залізничного транспорту* / [В. Л. Грохольський, В. П. Платіка, С. В. Продайко, В. Є. Соломко]. – Одеса : ОЮІ НУВС, 2003. – 170 с.
2. *Про затвердження Положення про Систему управління безпекою на транспорті* : наказ

Міністерства транспорту та зв'язку України від 11 березня 2003 р. № 185 [Електронний ресурс] / Мін-во транспорту та зв'язку України. – Режим доступу : <http://www.nau.kiev.ua>.

3. Нижник Н. Р. Перспективи вдосконалення системи територіальної організації влади / Н. Р. Нижник // *Економічний часопис*. – 2007. – № 7/8. – С. – 49–51.

4. Лецук А. Р. Організаційно-правове забезпечення діяльності органів місцевого самоврядування у сфері профілактики адміністративних правопорушень: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» / А. Р. Лецук. – Львів, 2010. – 16 с.

5. Ключев М. М. Організаційно-правові засади протидії правопорушенням на транспорті: проблеми та перспективи / М. М. Ключев // *Матеріали наук. конф. [«Організаційно-правові засади боротьби з правопорушенням на транспорті»]*, (Одеса, 9–10 жовтня 2009 р.) / *Одес. держ. ун-т внутр. справ*. – Одеса : Одес. держ. ун-т внутр. справ, 2009. – С. 3–5.

6. Адміністративно-правові заходи протидії правопорушенням, що вчиняються на залізничному транспорті : *наук.-практ. посіб.* / уклад. А. М. Волощук, А. А. Анасенков, С. О. Баранов, В. С. Бутенко, С. В. Поляков, О. І. Ульянов. – Одеса : ОДУВС, 2010. – 190 с.

УДК 342.95.76

В.В. Серeda

кандидат юридичних наук,

С.С. Єсімов

кандидат юридичних наук, доцент,

Львівський державний університет внутрішніх справ

ОКРЕМІ ПИТАННЯ ЩОДО ТЕРМІНУ ТА ПОРЯДКУ ЗАТРИМАННЯ ОСІБ – ПОРУШНИКІВ ПРАВИЛ ОБІГУ НАРКОТИЧНИХ РЕЧОВИН

У статті порушуються питання порядку затримання осіб – порушників правил обігу наркотичних речовин. Розглядаються питання внесення змін до нормативної бази у сфері прав та свобод людини щодо незаконного обігу наркотиків на зразок норм права Європейського Союзу.

Ключові слова: порядок затримання, термін затримання, норми права, міліція.

В статье поднимаются вопросы порядка задержания лиц, нарушающих правила оборота наркотических веществ. Рассматриваются вопросы внесения изменений в нормативную базу в сфере прав и свобод человека в отношении незаконного оборота наркотиков на основе норм права Европейского Союза.

Ключевые слова: порядок задержания, срок задержания, нормы права, милиция.

The questions of order of detention of persons of violators of rules of appeal of narcotic matters are affected in the article. The questions of making alteration are examined to the normative base in the field of rights and freedoms of man in relation to the illegal appeal of drugs like the norms of right for European Union.

Keywords: to the order of detention, term of detention, norm of right, militia.

Постановка проблеми. У період реформування органів виконавчої влади, поряд з іншими заходами, передбачається реформування адміністративного законодавства взагалі та інституту обмеження прав та свобод людини зокрема.

Посилення боротьби з наркоманією, формування нового правового простору, зміна соціальних пріоритетів приводять до необхідності по-новому дослідити усталені правові інститути, які створюють фундамент правової системи та забезпечують належний рівень функціонування правових відносин в країні у тому числі у сфері прав та свобод людини.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Різні аспекти профілактики правопорушень, діяльність міліції в цьому напрямку тією чи іншою мірою висвітлювались в роботах українських учених-адміністративістів: В. Б. Авер'янова, Ю. П. Битяка, С. Т. Гончарука, І. П. Голосніченка, Є. В. Додіна, Л. В. Ковалюк, А. Т. Комзюка, І. В. Мартянова, О. І. Остапенка, І. М. Пахомова, Ю. С. Шемшученка, О. М. Якуби та інших.

Водночас треба зауважити, що навіть коли питання щодо терміну та порядку затримання осіб – порушників правил обігу наркотичних речовин порушувалися, їх висвітлення та дослідження найчастіше провадилося в межах